

Сценарий 4. Защита на морския суверенитет на Република България

Разработил: капитан II ранг Калин Калинов

Етикет на ситуационния сценарий: „Морска сепия“*

Географски обхват – Черноморски регион

Характер на конфликта – Защита на морския суверенитет на страната от преднамерено нарушение от единичен плавателен съд (малка група) с въоръжение на борда

Интензитет – Нисък, с възможност за прерастване в среден

Съюзна подкрепа – Не се предвижда

Равнище на заплахата – Ниско, с възможност за ескалация

Равнище на амбиция – Провежда операция по защита на морския суверенитет във взаимодействие с националните морски институции

Задача на ВС – Участие в операция по защита на морския суверенитет

Основни операции – Операция по защита на морския суверенитет

Контингент – Една-две корабни групи в състав 1–2 фрегати и 2–3 корвети

Обща обстановка

Перспективата на 2015–2025 г. ще бъде белязана с резултатите от предприеманите от 2006 г. вътрешни колективни усилия за преодоляване на противоречията във визията за бъдещето на европейския проект – противоречия както между елитите, така и между елитите и собствените народи. Новият европейски договор ще намери баланса между федерализма и мощта на единното правителство и народопсихологията и политическия популизъм на „модерния национализъм“. По отношение на политиката на сигурност композицията от обективно различните скорости на развитие на отделните държави и ефектите на глобализацията върху икономическото и политическото развитие вероятно ще доведат до концентриране на ЕС върху сигурността на границите. През следващите 10–15 години европейският проект ще се развива предимно вътрешно с цел хомогенизиране на политическото, икономическото и социалното пространство. За това е необходима сигурност по периферията и стабилност в съседните региони. Сигурността по периферията предполага специални колективни усилия за поддържане на стабилността на обществата и управлението и инвестиции в капацитета на организациите от сектора за сигурност да посрещнат рискове и заплахи с континентално значение. Стабилността на съседните региони предполага конструктивна обща външна политика, избягваща конфронтацията, но и достатъчно безкомпромисна по принципните въпроси на правата на човека и цивилизованото поведение в международните отношения.

В този контекст през 2025 г. България ще се окаже на границата на два интеграционни проекта и между две регионални стратегии. Безспорно развитието на България в най-голяма степен ще зависи от бъдещето на европейския проект – неговата ориентираност и динамичност ще определят както характера на вътрешнополитическото и икономическите процеси в страната, така и основните параметри на политиката на сигурност. В същото време влиянието на процесите в потенциалната зона на руския интеграционен проект върху България също е неизбежно. Към 2025 г. пространството между Балканите и Централна Азия ще бъде с население около половин милиард, потенциал за търговски оборот от над 300 млрд. щ.д. и се очертава като съседния на Европа регион с най-сериозен потенциал за икономическо развитие през следващите петдесет години.

Страните от постсъветското пространство са обхванати в различна степен от руското влияние, но повечето остават политически и икономически недоразвити. Украйна страда от сходни на Русия проблеми. Страната е изоставила президентското управление за сметка на парламентарното, но развитието ѝ като европейска държава е все още неясно – в случай на, де факто, затваряне на вратата на Европа вероятността да попадне окончателно в орбитата на Русия е голяма. Кавказкият регион продължава да страда от разделение

* Наименованието на етикета е поставено от редактора.

и дълбока икономическа стагнация – местните държави зависят изключително от влиянието на и доставките от ЕС и от Русия. В Централна Азия най-устойчиво и балансирано е развитието на Казахстан. В останалите държави режимите са авторитарно-ислямистки. Националистическата реторика пречи на установяването на конструктивни регионални отношения. Най-силно развито е прякото военно сътрудничество с Русия – в редица случаи то е водещо.

Страните от постсъветското пространство все още не са самостоятелни фактори в международните отношения на сигурност. Създадената преди две десетилетия Организация на договора за колективна сигурност практически е обезсилена, защото заплашва да въвлече Русия в безкрайни двустранни и регионални спорове и конфликти. Шанхайската организация за сътрудничество се утвърждава като компромис на Русия към Китай за допуск до своето непосредствено геополитическо пространство.

Регионът се намира под натиска на китайската експанзия на имигрантско, икономическо и стратегическо равнище. Големите мюсюлмански държави от района на Персийския залив осъществяват мащабна духовна и образователна експанзия на радикални интерпретации на исляма.

Основните политически фактори в това пространство – САЩ, Турция, Русия и ЕС, имат в една или друга степен разработени и експериментирани стратегии за развитие и усвояване на региона. Съществуват обаче принципни разлики между интересите им към Черноморско-каспийския регион, които неизбежно ще повлияят на възможните развития в бъдеще.

Турция традиционно гледа на Черно море от военноморска и комерсиално-морска гледна точка. В това отношение Турция се явява като защитник на статуквото в колкото е възможно по-широко пространство около Черно море. Първият опит на Турция да установи свой интеграционен проект беше през 80-те с крайно противоречивата концепция за „общата родина от Адриатическо море до Великата китайска стена“. Вторият е опит за „икономизиране на концепцията за широката черноморска зона“ чрез проекта за Черноморско икономическо сътрудничество. Институционализирането на региона е добра идея за Турция в опитите ѝ да изпревари разширението на Европейския съюз. Поради това проектът е положително подкрепен и от Русия – в Москва чудесно знаят, че Турция има нисък капацитет за положителна експанзия в един регион между Сараево и Владивосток. Всяко възпиране по-нататъшното придвижване на европейския интеграционен проект на изток е добро дошло за двете страни. Поради това „широкото черноморско пространство“ е единственият регион и стратегически въпрос, по който Турция и Русия имат съвпадащи интереси и са постигнали приемлив исторически компромис. Поведението на Турция ще се промени коренно с приближаване на членството в ЕС или с отказа на Турция от свой европейски проект.

Руският подход се промени през последните 15 г. след приключване на военноморското присъствие в Средиземно море. Сега фокусът е върху недопускане на САЩ и НАТО в акваторията на Черно море (което съвпада с турския интерес) и съхраняване на опциите за доминиране на морската търговия през Проливите (трафикът на танкери през Босфора всъщност е над 75% за и от Русия) и по този начин – недопускане на създаване на регионално политико-икономическо-военно обединение в зоната на Черно море под ръководството на САЩ или ЕС. Към 2020–2025 г. Русия ще има някои преимущества в пост-съветското пространство на региона – ще бъде основен, макар и не единствен търговски партньор поради вероятното повишение на покупателната способност на населението, ще дава работа на милиони икономически емигранти и временни работници поради необходимостта от разработване на нови източници на суровини, ще осигурява армиите на отделните страни с въоръжение и военна екипировка, ще осигурява някои от техните потребности за военна сигурност като противовъздушна отбрана, въздушен контрол, ще се опитва да представлява общите интереси пред международни институции и форуми.

САЩ гледат на региона като (1) на свързващ елемент между Централна Азия и опорните им бази в Европа, (2) военновъздушна и сухопътна врата към широкия район на Персийския залив, (3) елемент от стратегията им за ограничаване на Русия на запад и юг и като на (4) много важен аспект от създаването на проамерикански блок в Източна Европа. Поддържането на демократичните промени и придвижването към пазарна икономика на

бившите комунистически държави в региона и привързването им към евроатлантическата платформа на политическо и стратегическо поведение са дългосрочна цел на САЩ. Тя се проектира както по отношение възпирането на Русия от ревизионистични амбиции в пост-съветското пространство, така и по отношение на бъдещото съперничество с експанзията на Китай на запад. Борбата с тероризма в Средна Азия и възпирането на ядрените държави Персийско-индийския регион също предопределят стратегическия интерес на САЩ от начина, по който се развива регионът. Ангажирането на САЩ с диверсификацията на източниците на петрол и газ към източно и западноевропейските съюзници също е определящ поведението им мотив и в перспективата 2025 г. Освен това САЩ са принудени да търсят резервен вариант при евентуална загуба на Турция като пилотна държава в региона.

Европейският съюз е заинтересован от региона от гледна точка (1) на енергийната сигурност, (2) като филтър на терористични и криминални заплахи от изток и югоизток и (3) като удобен буфер или резервен вариант за отношенията с Русия и Турция. Европейската политика на съседство има проекция върху целия регион, а комуникацията на Европейската комисия „Черноморска синергия – нова инициатива за регионално сътрудничество“ от 11 април 2007 г. е опит да се заявят европейските интереси и цели за развитие (усвояване) на региона. Интересите и равнището на амбиции на европейските държави по отношение на региона като цяло обаче са твърде неравномерни, за да се очаква стратегическа промяна през следващото десетилетие. Със задълбочаване на енергийните проблеми към 2025 г., както и с приближаване към развързка по членството на Турция появата на консолидирана стратегия и системна политика за осъществяването ѝ е много вероятна.

Страната Мазура е нов член на НАТО и граничи с няколко кавказки страни. В тази страна има ясно изразено етническо разделение на населението и напрежение между етническите групи. Мазура е членувала в Съюз на кавказките страни (СКС) и дълго време под натиска на останалите държави от съюза не е могла да поеме по самостоятелен път на развитие, въпреки своето желание за това. След редица, включително въоръжени, сблъсъци страната успява да извоюва независимост.

Спорът между страните в Кавказкия регион се разгаря наново след разкриването на нефтено находище в долина Батуми, голямо част от която принадлежи на Мазура. На етническа основа се цели отцепване на част от територията на страната.

Въпросът с уточняване на морските пространства между СКС и Мазура не е решен. СКС претендира за граница между териториалните води на двете държави да се ползва линията, свързваща бреговата граница с Мазура и един хипотетичен център на Черно море. Мазура дължи тази граница да е по паралела на най-западната точка от сухопътната граница.

Върху Мазура се нагнетява напрежение по всички възможни начини, произтичащи от бившия регионализъм, традиционния в тази част на света национализъм и чрез силните политически личности на деня.

Засилва се трафикът на оръжия и се формират партизански групи в и около спорните територии.

НАТО има изготвен план за отбрана на кавказкото стратегическо направление.

Страховете от възможна окупация на част от територията на страната карат правителството на Мазура да настоява пред НАТО за разполагане на войски за отбрана на страната по силата на чл. 5 от Вашингтонския договор и за намаляване на напрежението в региона.

С началото на прехвърляне на войски на НАТО въоръжени формирования на СКС засилват въоръжените провокации по границата на Мазура.

Веднага след официалното искане на Мазура НАС заповядва развърщане на NRF на територията ѝ и подготовка на корпуса за бързо реагиране с RRC.

Към България е предявено искане за подготовка и предоставяне на 1 бригадна група като част от формираща се многонационална дивизия и 1 фрегата за участие в охраната на Черноморските комуникации.

География на района

Районът е в обхвата на Средиземноморско-черноморския регион, в южната част на умерения и в северната част на субтропичния северен географски пояс. Мазура граничи на север и на изток със страни от СКС, на запад с Черно море, на юг с държава, членка на НАТО.

Долината Батуми е по продължение на държавната граница между Мазура и страните от кавказкото сътрудничество, разположена в пространството между Каспийско и Черно море. Тя е заобиколена от сравнително високи планини – на север от Големите кавказки планини, а на юг от Малките кавказки планини. Едноименната река протича през средата на долината и се влива в Каспийско море. Реката Батуми е най-голямата река в долината. Нейната западна част с дължина около 500 км е плавателна.

Климатът в района е умереноконтинентален. Средните януарски температури варират около -5°C , а през лятото средните температури са около $+23^{\circ}\text{C}$. В планините времето е по-студено през зимата и се отличава с дебела снежна покривка. Участъците край морето имат изразен влажен субтропичен климат.

В инфраструктурно отношение районът е добре развит. Мазура има 4 големи пристанища на Черно море. Всяко едно от тях е в състояние да приема и обслужва океански съдове.

Стратегия на източника на заплахата

Военноморският флот на СКС представлява реална заплахата за морските комуникации на Мазура и е в състояние ефективно да противодейства на силите на НАТО в Черно море.

По данни на разузнаването очакват се провокативни действия от страна на СКС спрямо други страни от НАТО в региона, основно по море.

Основна цел на провокациите е ескалация на напрежението в Черноморския регион. Желаното крайно състояние може да се опише в следните направления:

1. Повишена заплахата за търговското корабоплаване в региона и превръщането му в нежелана дестинация за морски превози, като резултат:

– съкращаване на товарооборота по море на Мазура;

– съкращаване на товарооборота по море на България и Румъния и последващи икономически затруднения.

2. Привличане на по-голям ресурс от сили на НАТО, ангажиран с осигуряване безопасността на корабоплаването в района, като резултат:

– икономически загуби за НАТО като цяло;

– затруднения в България и Румъния да съвместяват съюзните ангажименти с националните отговорности по гарантиране на морския си суверенитет.

За постигане на поставената цел се очакват следните конкретни действия от страна на СКС:

1. Засилено военно присъствие в Черно море.

2. Провокации срещу морския суверенитет на България и Румъния.

3. Провокации срещу морския суверенитет на Мазура.

4. Конкретни мероприятия, ограничаващи достъпа до пристанищата на Мазура.

Предмет на настоящия сценарий са действията от страна на СКС, застрашаващи националните интереси на България и Румъния. Като такива се оценят засиленото военно присъствие на СКС в Черно море и възможните провокации срещу морския суверенитет на България и Румъния.

Що се касае за засиленото военно присъствие, то класически ще се реализира с патрулиране в близост до териториални води на България и Румъния и възможни нарушения на морските граници. Възможно е и да се създават умишлени затруднения за търговското корабоплаване до влизане в териториални води. Конкретни начини за това са както учения, обявяващи международни морски пространства за опасни за корабоплаване, така и спиране и проверка на кораби под предтекст за упражняване на контрол на корабоплаването. За целта ВМФ на СКС са сформирали 2–3 корабни ударни групи (КУГ), всяка в състав 1–2 разрушителя или фрегати и 2–3 рка. Към всяка група е придадена и по една подводница за разузнаване и насочване.

Една от тези групи в състав две фрегати е открита от бреговата система за наблюдение на 100–120 км. Е–SE от Бургас. Възможна е въоръжена провокация срещу търговски кораб, включително и срещу танкер, обслужващ петролопровода Бургас–Александрополис.

Провокации, пряко насочени срещу морския суверенитет на България, са сравнително малко вероятни, но като възможни такива са:

- предизвикване на навигационна авария с търговски кораб, включително танкер;
- пиратско нападение над търговски кораб в близост до териториално море на България и/или следващ от/към българско пристанище;
- терористична атака срещу търговски кораб в близост до териториално море на България и/или следващ от/към българско пристанище;
- терористична атака срещу елемент от морската инфраструктура на България.

Като най-вероятно средство за изпълнение на всяка от посочените провокации е единичен търговски (рибарски) кораб с оръжие на борда.

Стратегия на НАТО

Мисията на съюзниците е гарантиране на сигурността на корабоплаването в Черноморския регион. Това предполага две групи цели:

1. Запазване на единството на коалицията и демонстриране на твърда решителност за противодействие на заплахите.
2. Осигуряване на военна и икономическа подкрепа за Мазура.

Национална стратегия

Мисия за България е да изпълни съюзните си ангажменти, без това да е в ущърб на националната сигурност.

Задачи за въоръжените ни сили

Задачите на ВМС могат да се обособят в следните направления:

1. Засилване охраната на националните морски пространства и инфраструктурните обекти (пристанища, летища, комуникационни възли, енергийни централи и др.).
2. Установяване на контрол на корабоплаването.
3. Надграждане на системата за наблюдение, разузнаване и оповестяване.
4. Сформиране на групировка кораби за противодействие на провокации на ВМФ на СКС по море.

Задачи от едно до три следва да се решават в тясно взаимодействие с националните морски институции. Подобно взаимодействие следва да се осигури с Румъния и силите на НАТО в региона. Това налага следната допълнителна задача за ВМС:

5. Да изгради и поддържа център за координиране на действията на националните институции с тези на НАТО.